

Gökhan ÖVENÇ

**DAVRANIŞSAL FİNANS
VE TEKNOLOJİ ÜZERİNE
MAKALELER**

Teori, Veri, Kültür ve İnsan

FİLİZ KİTABEVİ

İSTANBUL

2025

Ekim 2025

ISBN: 978-625-5697-31-8

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖN SÖZ

Bu kitabın asıl başlangıç hikayesi henüz orta okul öğrencisiyken tek başına Kapalı Çarşı'ya gidip, fiziki altın satın alan bir gençten aldığı ilhama dayanmaktadır. Cebinde nakit para ile Kapalı Çarşı'ya giden genç, dönüş yolunda cebindeki altının davranışları ve duyguları üzerindeki etkilerinin farkına varmıştı...

Cebindeki nakit paranın altına dönüşmesinin verdiği heyecan ve attığı her adımda eliyle cebini kontrol etmesi...Acaba altın cebinde duruyor muydu. Daha 3 dk önce rahat rahat adımlar atıp yürüten genç adam artık aynı adımları atmıyordu.. Cebindeki değişim sadece TL'nin altına dönüşümü değil başka bir şeyi ifade ediyordu onun için.

Basit bir davranış ya da karar detaylı bir şekilde incelendiğinde arkasında yatan çok kompleks bir mekanizmanın var olduğu net bir şekilde görülmektedir. Görünen, görünmeyen birçok maddi ve maddi olmayan faktör bir araya gelerek davranışlarımızı ya da kararlarımızı meydana getirmektedir. Davranışsal Finans ve Teknoloji Üzerine Makaleler başlıklı bu bilimsel çalışmada teori, veri, kültür ve insan ekseninde birtakım anlama ve analiz çabası içerisine girilerek davranış ya da kararlarımızın arkasındaki süreçler, faktörler, belirsizlikler analiz edilmeye çalışılacaktır. Teknolojik imkanlarla beraber birçok konuda daha hızlı iletişime geçip, daha fazla bilgiyle çok daha kısa sürede kararlar alabiliyor olsak da bunun getirdiği bazı olumsuzluklar da söz konusu olabilir. İşte bu noktada insan ve insanın içinde yaşadığı ve yaşattığı kültür farklı şekillerde devreye girebilmektedir. Karar alıcı konumundaki insanın güvenlik ya da yardım etme gibi farklı kaygı ya da amaçları da devreye girerek anlaşılması zor birtakım kararların alınmasına neden olabilmektedir. Alanla ilgili yeni ve güncel teorilere, birincil ve ikincil verilere başvurularak bir araya getirilen Davranışsal Finans ve Teknoloji Üzerine Makaleler isimli bu çalışma toplam 10 bölümden oluşmaktadır.

İlk olarak, davranışsal finans konusuyla ilgili tarihsel gelişmeler, alanın hangi konuları kapsadığı, teknolojik gelişmelerle birlikte alanın nasıl şekillendiği konularına özetle değinilecektir. Özellikle Davranışsal Finans ile Geleneksel Finans arasındaki farklılıklar bu bölümün öne çıkan kısmı olacaktır. Ardından ikinci olarak, basit ama temel bir soruya “Para Mutluluk Getirir mi?” cevap verilecektir. Güncel tartışmalara değinildikten sonra 80 kişiyle yapılan basit bir saha

çalışması bulgularıyla konuyla ilgili analizlerimiz tamamlanacaktır. Para ve Mutluluk ilişkisinin kısa ve uzun vadeli farklı cevapları olabileceği, mutluluğu nasıl tanımladığımızla ilgili olarak geliştirilebilecek farklı cevapların var olduğu da gündeme gelecektir.

Çalışmanın devam eden bölümlerinde doğrudan teorik konulara girilecektir. İşlevsel fayda kavramı konusuna değinilecek, karar alma süreçlerimizdeki bazı ikilemlerimizden bahsedilecektir. Karar alma süreçlerinde duygusal faydanın nasıl bir güç olarak karşımıza çıktığı da gündeme gelecektir. Bu teorik tartışmalardan sonra takip eden 4. Bölüm ve sonrasında pratik sahaya inilerek yaşanmışlıklar üzerinden, güncel örneklerle ve çeşitli vakalara yer verilerek, davranışsal finans ve teknoloji konusu geniş bir şekilde analiz edilecektir.

Davranışlarımızla ilgili önemli kavramsallaştırma olan sistem 1 ve sistem 2 ayrımı üzerinden alışkanlıklar ve deneyim farklılığına ve bu farklılıkların karar alırken nasıl birbirine benzemeyen süreçlerle ilişkili olarak geliştiğine değinilecektir. Davranış diye ifade ettiğimiz eylemlerinin çoğunun aslında alışkanlık olduğunu görmek önemli bir bulgudur. Sistem 1 ve 2 ayrımı üzerinden finansla ilgili örnekler eşliğinde karar almadaki farklılaşmalar, otomatik davranışlar mukayese edilecektir. Finansal varlıkların likiditesi, davranışlarımızda fark ettiğimiz ya da etmediğimiz bilişsel ya da bilinçaltı zihinsel muhasebe süreçleri 5. ve 6. Bölümün konularını teşkil edecektir.

Çalışmanın son 2 bölümünde ise finansal teknoloji konusu kültür ve insan perspektifinden gündeme gelecektir. Dijitalleşmeyle birlikte artan mobil finansal uygulamalar, kartlı işlemlerdeki hızlı artış özellikle genç neslin finansal davranışlarını nasıl etkilemiştir sorusuna elde edilen birincil verilerle cevap verilecektir. Finansal teknoloji ve mobil uygulamalar insanların para ve maddi varlıklarla nasıl etkileşime geçeceğini hızlı bir şekilde yeniden tanımlamaktadır. Kolaylık, hız, yüksek riskli getiri gibi değer önerileri cazip gibi görünse de dijital dünyada farklı sorunlar ortaya çıkarabilmektedir. Daha anlamlı finansal karar alma süreçleri geliştirmek için yapay zeka dahil tüm teknolojik kaynakları kullanmak ancak bu kaynakları kullanırken asıl gayenin insana ve topluma fayda üretmek olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ	VIII
1. DAVRANIŞSAL FİNANS	1
Davranışsal Finans Nedir?	1
Davranışsal Finansın İlgilendiği Bazı Alanlar	2
Geleneksel ve Davranışsal Finans	4
Davranışsal Ekonomi ve Finansın Ortaya Çıkışı	7
Tarihsel Olarak Davranışsal Finansın Ortaya Çıkışı	9
Temel Katkı Alanları	11
Davranışsal Finans Alanı ve Birtakım Pratik Uygulamaları	12
2. PARA MUTLULUK GETİRİR Mİ?	15
3. FONKSİYONEL FAYDA MI DUYGUSAL FAYDA MI?	23
Fonksiyonel ya da İşlevsel Faydanın Farklı Alanlardaki Önemi	24
4. LİKİDİTE VE İKTİSADİ DAVRANIŞ	29
5. DAVRANIŞLARIMIZ: ALIŞKANLIKLAR VE DENEYİM	35
6. ZİHİNSEL MUHASEBE	39
Zihinsel Muhasebenin Önemli Kategorileri	40
Zihinsel Muhasebenin Etkileri	43
Zihinsel Muhasebe Önyargısının Üstesinden Gelmek	44

İnanç ve Zihinsel Muhasebe	45
7. FİNANS, TEKNOLOJİ VE İNSAN	49
Erişimin Kolaylaşması ve Ödeme İşlemlerinin Hızlanması	50
Teknoloji ve İnsan	56
Finans ve Kültür	60
8. MOBİL UYGULAMALAR VE FİNANSAL YATIRIM.....	65
Anket Bulguları	68
Anket Tasarımı ve Sorular	75
SON SÖZ	83

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Geleneksel ve Davranışsal Finans Karşılaştırması	5
Tablo 2: Para Mutluluk Getirir mi Saha Çalışması Soruları	18
Tablo 3: İşlem Adetleri (Milyon Adet).....	52
Tablo 4: İşlem Tutarları ve GSYH Oranları.....	53
Tablo 5: FAST İşlem Tutarları (Milyar TL)	54
Tablo 6: İşlem Tutarları (Milyar TL)	55
Tablo 7: Duygusal Fayda/Değer Önerisi Örnekleri	57
Tablo 8: Mobil Uygulamalar Ve Finansal Yatırım Öne Çıkan Faktörler.....	67
Tablo 9: Eğitim Seviyesi	69
Tablo 10: İş Durumu	70
Tablo 11: Uygulama Kullanma Sıklığı	71
Tablo 12: Para Kaybı	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yaş Grupları.....	68
----------------------------	----

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Finansal Olarak Güçlü Olmak / Anlamlı Bir Hayat Felsefesi.....	20
Grafik 2: Cinsiyet.....	69